

Guia pedagògica

Parlem Amb Defensores:

antiracisme

Entrevista a **Denise Duncan**,
directora teatral, actriu i dramaturga

Guia pedagògica
Parlem Amb
Defensores
Setembre 2024

Direcció de Serveis de
Drets Humans, Justícia
Global i Cooperació
Internacional

Ajuntament
de Barcelona

Copyright

©Ajuntament de Barcelona, 2024

Avis legal

Tots els drets reservats. No es permet la reproducció total ni parcial de les imatges o textos d'aquesta publicació sense prèvia autorització.

Títol

Guia Pedagògica Parlem Amb Defensores: antiracisme

Redacció

Centre de Recursos en Drets Humans

Direcció de Serveis de Drets Humans, Justícia Global i Cooperació Internacional
Àrea de Drets Socials, Salut, Cooperació i Comunitat

Índex

1.	Introducció	4
2.	Qui són i què fan les persones defensores dels drets humans?	5
2.1.	Antecedentes	5
2.2.	Tots els drets per a totes les persones	7
2.3.	A tot arreu els drets són imprescindibles	7
2.4.	Poden incidir a nivell internacional, regional, nacional i local	8
2.5.	Fan visibles les violacions dels drets humans i les denuncien	9
2.6.	Suport a les persones afectades per les violacions dels drets humans	9
2.7.	Accions per tal de garantir la rendició de comptes i la fi de la impunitat	10
2.8.	Activistes i defensores	10
3.	Antiracisme	11
4.	Bibliografia	11

---

1 Introducció

Aquest és un material pedagògic dirigit al professorat de secundària perquè pugui treballar a l'aula activitats dirigides a fer reflexionar sobre qui són les persones defensores dels drets humans, quina és la seva tasca i per què la seva acció és important per promoure, protegir i garantir els drets humans. A més, a través de la tasca de les defensores, la guia invita a prendre consciència i apropar l'alumnat a la realitat dels drets humans en l'entorn més proper.

Aquesta guia també incideix en la presa de consciència de cara a l'alumnat, en el sentit que l'acció de defensar els drets humans és una pràctica que es pot assumir en qualsevol àmbit, com l'educatiu, i des de la mateixa joventut. És a dir, l'alumnat pot ser defensor dels drets humans mitjançant la prevenció a l'escola per evitar la vulneració de drets. Per fer-ho, es visionen entrevistes audiovisuals realitzades a les defensores i a partir d'aquestes entrevistes, es despleguen activitats participatives dins de l'aula.

En el primer capítol, com a informació transversal i general, el professorat trobarà contingut sobre qui són i què fan les persones defensores dels drets humans. Aquest contingut està redactat de manera clara i senzilla per comprendre la rellevància de les defensores i el seu rol a la societat.

En la segona part, hi ha una fitxa temàtica amb propostes d'activitats i dinàmiques per treballar a l'aula a partir d'una entrevista a una persona defensora. "Parlem amb defensores" és un projecte divulgatiu del CRDH i hi podreu trobar diverses entrevistes sobre temàtiques diferents amb les guies pedagògiques corresponents.

Si el professorat considera necessari que es faci un acompanyament pedagògic de l'aplicació de la guia, es pot comunicar amb: crdh.formacio@bcn.cat

Els objectius d'aquesta guia són:

- Prendre consciència sobre els drets humans i la necessitat de garantir-ne la promoció, protecció i defensa.
- Promoure la presa de consciència sobre què significa ser persona defensora dels drets humans.
- Motivar el reconeixement del rol de les defensores en la promoció, defensa i protecció dels drets humans en l'àmbit local, nacional i internacional.
- Conèixer els drets humans a través de la feina que fan les persones defensores.
- Motivar i ajudar l'alumnat per identificar com també pot defensar els drets.

---

2 Qui són i què fan les persones defensores dels drets humans?

2.1. Antecedents

Totes les persones volen viure en pau, harmonia i amb condicions de vida dignes, i sembla que aquesta realitat triga a venir. Molt sovint, els éssers humans ignoren el fet que la comunitat internacional va establir drets universals després de la Segona Guerra Mundial, de manera que tots els països que van formar part d'aquesta iniciativa, sense excepcions, puguin viure en pau, harmonia i amb benestar. Aquests drets estan reconeguts a la Declaració Universal de Drets Humans (1948), així com a convencions internacionals que són vinculants per als Estats que les ratifiquen. Aquestes lleis són principis legals i ètics sobre els quals es poden basar les lleis de qualsevol Estat i que poden servir com a norma de referència per a les actituds i conductes de tothom. A més, els Estats es van comprometre a garantir, protegir i promoure aquests drets, perquè totes les persones tenen drets humans pel fet de ser éssers humans.

A mesura que passaven els anys, des de la societat civil, grups de persones i organitzacions van començar a defensar els drets humans quan tenien constància que no s'estaven respectant, garantint ni protegint. Així, doncs, el 8 de març de 1999 es va aprovar la Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts. En aquesta declaració podem trobar una definició de defensores i defensors dels drets humans en l'article 1, en què s'afirma que:

“Tota persona té dret, individualment o col·lectivament, a promoure i procurar la protecció i realització dels drets humans i les llibertats fonamentals en els plànols nacional i internacional.”

Qui defensa els drets humans són persones, grups i organitzacions de la societat que promouen i protegeixen els drets humans i les llibertats fonamentals reconeguts universalment. Aquestes persones impulsen la promoció i la protecció dels drets civils i polítics, així com la promoció, la protecció i la realització dels drets econòmics, socials i culturals. Així mateix, les persones defensores dels drets humans promouen i protegeixen els drets col·lectius i dels pobles, com la defensa de la terra i el territori en el cas de les comunitats indígenes. Les

persones defensores dels drets humans són activistes, és a dir, actuen i exerceixen accions en favor del respecte, protecció i garantia dels drets humans per a totes les persones. La definició no inclou les persones o grups que cometin actes violents o propaguin la violència.

Amenaces per a les defensores de drets humans

En el context actual, les persones defensores de drets humans, tot i la importància de la seva tasca, veuen com l'exercici de la defensa dels drets humans continua sent una de les activitats més desafiantes i, en alguns països, perilloses per a les seves vides. Moltes vegades, la defensa dels drets humans es caracteritza per desenvolupar-se sota un clima advers, on denunciar les violacions dels drets significa rebre amenaces i, fins i tot, perdre la vida.

Per aquest motiu, i a causa del context desafiant que viuen les persones defensores per dur a terme la seva feina, la Unió Europea elabora unes “Directrius de la Unió Europea sobre les Persones Defensores dels Drets Humans” en coherència amb la seva feina per intensificar els esforços encaminats a fomentar i estimular el respecte del dret a defensar els drets humans.

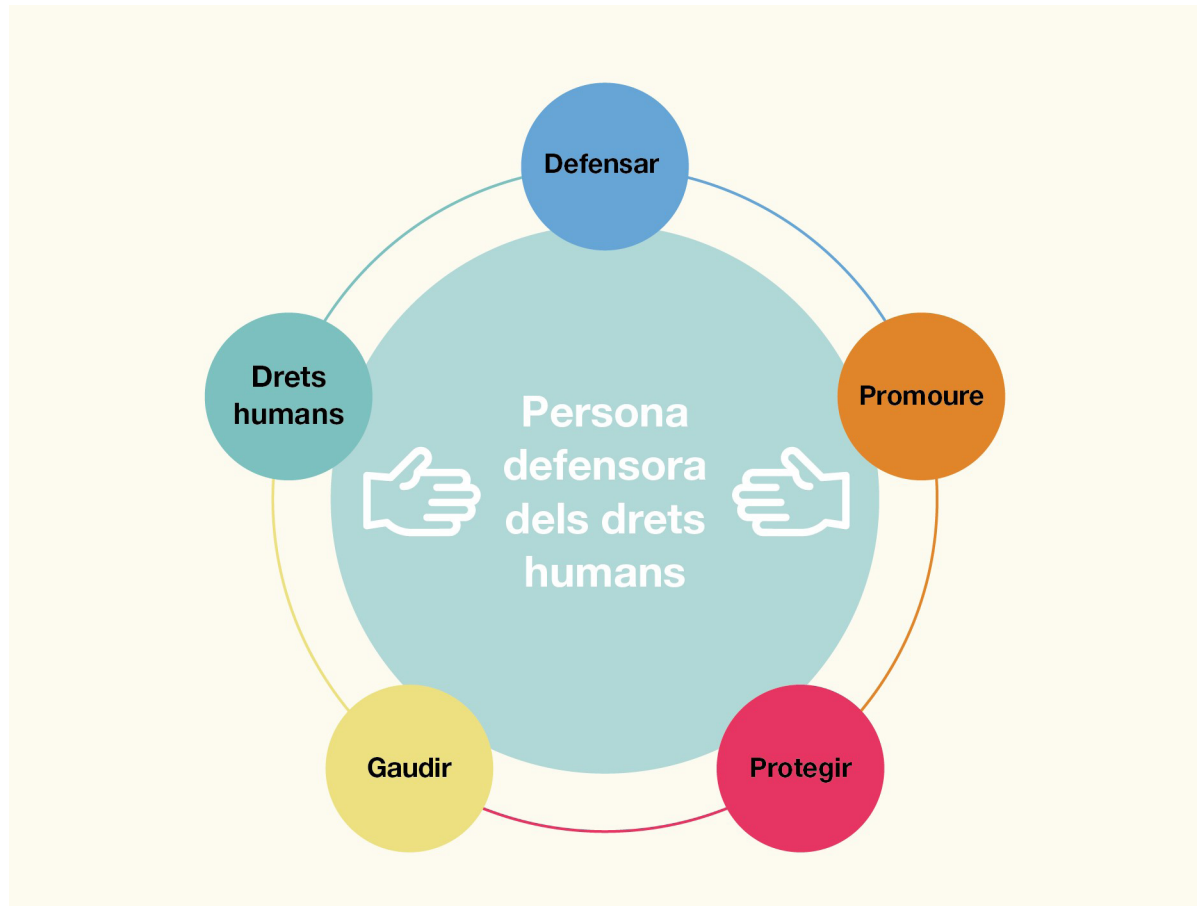
Mary Lawlor, relatora especial de les Nacions Unides sobre la situació de les persones defensores a Europa, reconeix la importància de les Directrius de la Unió Europea sobre les persones defensores dels drets humans perquè defineixen els passos fonamentals per permetre a les persones defensores treballar en entorns de pau i promoure els drets universals i les llibertats fonamentals, així com el dret a l'asil de les persones en moviment i el dret a la vida.

Les directrius aporten també intervencions per part de la UE en favor de les persones defensores dels drets humans en situació de risc, i suggereixen mitjans pràctics per donar suport i ajudar en moments crítics.

2.2.

Tots els drets per a totes les persones

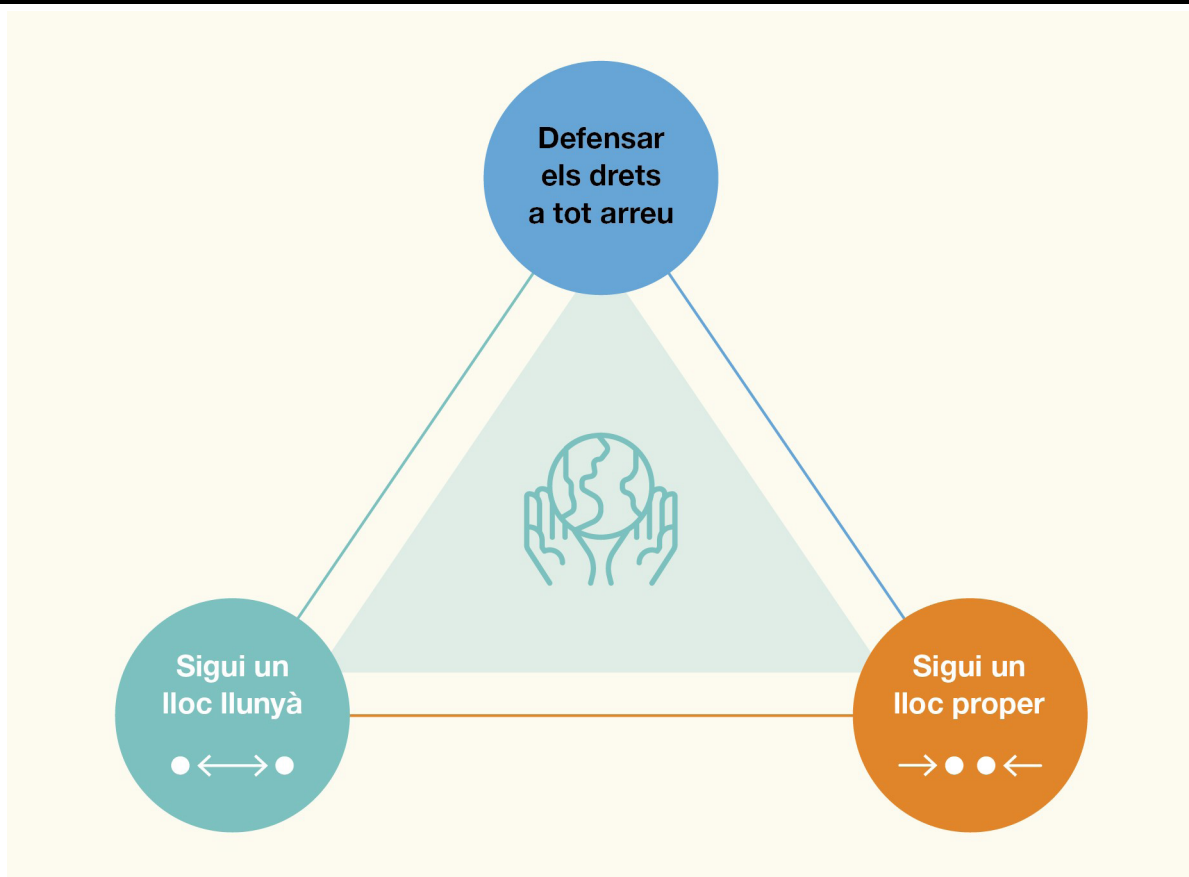
Les persones defensores aborden qualsevol problema de drets humans, que poden comprendre des de les execucions sumàries fins a la tortura, la detenció i la presó arbitràries, la mutilació genital de les dones, les discriminacions, les desigualtats, les qüestions laborals, les expulsions forçades, l'accés a l'atenció sanitària o les deixalles tòxiques i el seu impacte al medi ambient. Les persones defensores actuen a favor de drets humans tan diversos com el dret a la vida, l'alimentació i l'aigua, el millor nivell possible de salut, un habitatge adequat, un nom i una nacionalitat, l'educació, la llibertat de circulació i la no discriminació. Moltes vegades defensen els drets de les dones, les persones LGTBI, la infantesa, les persones amb discapacitat, les persones migrades, les poblacions indígenes i les persones refugiades i desplaçades.

2.3.

Els drets són imprescindibles a tot arreu

Les persones defensores dels drets humans actuen a totes les parts del món: tant als Estats que estan dividits per conflictes armats interns com als que són estables; als no democràtics i on l'exercici de la democràcia està assentat fermament; als que estan en desenvolupament des del punt de vista econòmic i als classificats com a països desenvolupats. S'esforcen a promoure i protegir els drets humans en el context de diversos problemes, relacionats especialment amb la salut, el desenvolupament, la migració, les guerres i la transició política. En els països on no hi ha conflictes latents, acostuma a passar que dins de la societat encara hi ha estereotips, prejudicis i estigmes en relació amb grups de població els quals, pel fet de ser diferents (perquè són persones migrades, LGTBI, amb diversitat funcional, grans, joves o persones que es troben en precarietat econòmica) solen patir discriminació i desigualtats que fan que no es respectin els seus drets humans. Per tant, cal defensar els drets humans i el rol de les defensores esdevé imprescindible.

2.4. Poden incidir dins l'àmbit internacional, regional, nacional i local

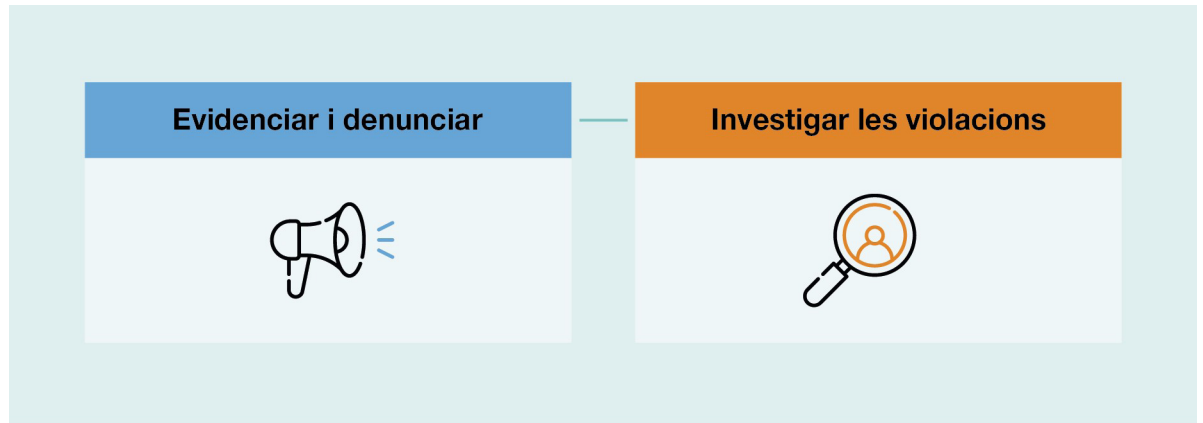
La majoria de les persones defensores dels drets humans desenvolupen la seva activitat en l'àmbit nacional o local, en defensa del respecte d'aquests drets a les seves comunitats i països. En aquestes situacions, els seus homòlegs principals són les autoritats locals encarregades de garantir el respecte dels drets humans a una ciutat, un poble, una província o tot el país. No obstant això, algunes defensores actuen a escala internacional o regional. Per exemple, poden supervisar una situació regional o mundial en matèria de drets humans i remetre informació a mecanismes regionals o internacionals, inclosos els relators especials de la Comissió de Drets Humans i els òrgans creats en virtut de tractats de les Nacions Unides. La seva tasca és cada vegada més variada: es concedeix atenció prioritària a les qüestions dels drets humans en l'àmbit nacional i local, però mantenen contactes amb els mecanismes internacionals i regionals que els puguin ajudar a millorar la situació als seus països.

2.5. Fan visibles les violacions dels drets humans i les denuncien

Les persones defensores dels drets humans investiguen un o diversos casos de vulneració d'aquests drets, sobre els quals reuneixen informació i presenten informes. A més, poden organitzar accions de pressió perquè els seus informes arribin a la ciutadania en general i a les autoritats públiques, per tal que es tingui en compte la tasca de recerca i s'examinin aquestes violacions. El més freqüent és que, pel que fa a les autoritats, aquesta tasca es dugui a terme arran de la pressió i denúncia de les persones defensores i de les organitzacions de drets humans, que publiquen informes periòdics sobre les seves conclusions.

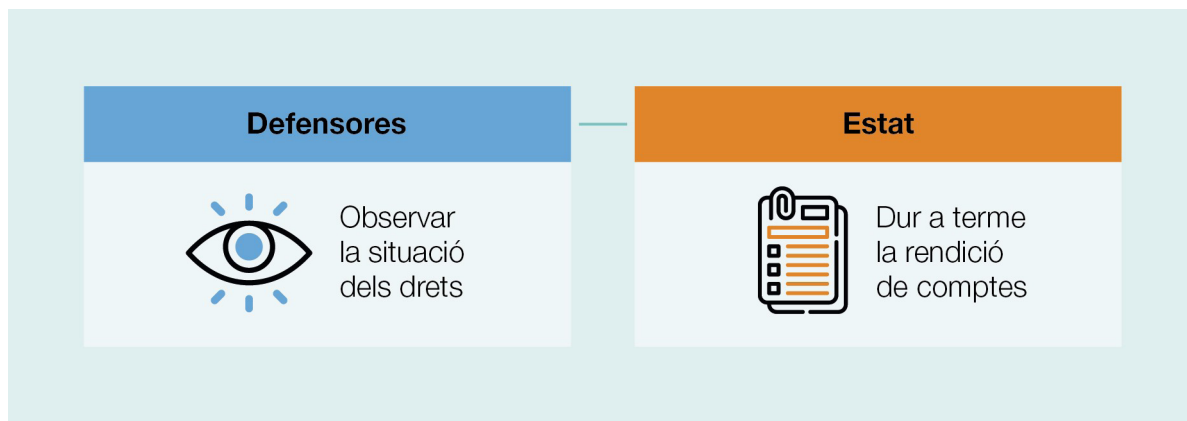
2.6. Suport a les persones afectades per les violacions dels drets humans

Un gran percentatge de les activitats de les persones defensores consisteix en mesures de suport a les víctimes de violacions de drets humans. El fet de fer recerca i fer públiques les violacions dels drets humans pot contribuir a posar-les fi, evitar que es repeteixin i ajudar les víctimes a portar els casos davant la justícia. Algunes de les defensores presten assistència jurídica i representen les víctimes en els processos. Altres ofereixen acompanyament, assessorament i suport a efectes de rehabilitació.

2.7. Accions per tal de garantir la rendició de comptes i la fi de la impunitat

Les tasques de moltes de les defensores tenen la finalitat d'aconseguir que es reti comptes de l'observança de les normes relatives als drets humans. Generalment, aquesta acció pot consistir a exercir pressió sobre les autoritats i promoure la intensificació dels esforços per part de l'Estat per complir les obligacions internacionals en matèria de drets humans que ha assumit i, concretament, a ratificar tractats internacionals. De vegades, la rendició de comptes pot suposar que les defensores denunciïn, sigui en l'àmbit d'accions públiques o d'un mitjà de comunicació.

2.8. Activistes i defensores

Moltes de les persones que defensen els drets humans i exerceixen accions per promoure la sensibilització i la denúncia, ho fan sense anomenar-se a si mateixes defensores dels drets humans. Assumeixen el seu rol com a activistes i fan la seva tasca de denúncia, de generar espais segurs per a persones que veuen vulnerats els seus drets humans, d'incidència davant les autoritats, d'acompanyament a persones afectades per violacions dels seus drets, etc. Però, si observem la seva feina i trajectòria vital, ens adonem que estan assumint diverses responsabilitats que evidencien que són defensores dels drets humans.

3 Antiracisme

Denise Duncan:
“Jo soc un cos polític,
ho vulgui o no”

Títol	Defensores. Parlem amb la dramaturga d'antiracisme i de com el treballa des de la seva feina i obra teatral.
Durada	4.47 minuts
Sinopsi	Denise Duncan és actriu, dramaturga, directora teatral, guionista i professora d'escriptura. Com a directora i dramaturga, ha estrenat una vintena d'obres a Espanya, Costa Rica i els Estats Units, entre les quals es troben <i>Está linda la mar</i> (premi al Millor Espectacle de la Mostra de Teatre de Barcelona 2012), <i>Negrata de merda</i> (2019) i <i>El combat del segle</i> (2020). És fundadora de La Pulpe Teatre, del col·lectiu Tinta Negra i del Consell Assessor de la revista <i>Acotacions</i> . Hem parlat amb ella de l'antiracisme i de com el treballa des de la seva feina i obra teatral.
Enllaç al vídeo	https://www.youtube.com/watch?v=Pr9ciBAWIYc

Presentació

La defensora que escoltarem a continuació és Denise Duncan, actriu, dramaturga, directora teatral, guionista i professora d'escriptura. Com a directora i dramaturga, ha estrenat una vintena d'obres a Espanya, Costa Rica i Estats Units, com ara *Está linda la mar* (premi al Millor espectacle de la mostra de teatre de Barcelona 2012), *Negrata de merda* (2019) i *El combat del segle* (2020).

Activitat 1: Diàleg col·lectiu

Durada	Descripció/finalitat
20 minuts	<p>Després de veure el vídeo, es pregunta a l'alumnat: <i>Quina informació que va compartir la Denise us ha semblat interessant i per què?</i></p> <p>Objectiu de l'activitat: identificar punts d'interès individuals i trobar punts en comú sobre els quals es puguin compartir reflexions amb relació al racisme i la lluita antiracista. Es poden fer algunes preguntes motivadores:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Què significa que et mirin diferent pel fet de tenir el color de pell negra o que no sigui blanca? • Què és el racisme i perquè s'ha de lluitar per la seva erradicació? • Quines situacions sobre el racisme denuncia la Denise com a defensora antiracista?

Activitat 2: Una mirada que sent i pensa el món

Durada	Descripció/finalitat
20 minuts	<p>Es demana a l'alumnat que faci una redacció breu, d'un o dos paràgrafs, on pugui explicar <i>quin missatge creu que comparteix la Denise a través del seu compromís amb els drets de les persones racialitzades.</i></p> <p>Objectiu de l'activitat: generar la presa de consciència sobre la tasca que fa la Denise mitjançant l'anàlisi de la seva manera de sentir i pensar la seva trajectòria com a directora de teatre en favor de la defensa dels drets humans de les persones racialitzades. Algunes preguntes motivadores:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Què representa la Denise en les seves obres de teatre? • Com s'assumeix ella mateixa com a dona negra? • Creus que és important la tasca que fa la Denise per denunciar el racisme?

Activitat 3: Identifica defensores semblants en la teva ciutat.

Durada	Descripció/finalitat
30 minuts	<p>Es demana a l'alumnat que visiti el compte de Facebook de Tinta Negra, el col·lectiu que va fundar la Denise:</p> <p>Objectiu de l'activitat: Identificar quines són les accions que duu a terme Tinta Negra i, a partir d'aquí, trobar algun grup de teatre o artista més a la ciutat que estigui treballant per denunciar el racisme. Després, es comparteixen els resultats amb la resta de companyes.</p>

Tancament: Reflexió sobre l'antiracisme

Durada	Descripció/finalitat
15 minuts	<p>Per a la reflexió de tancament, es pot utilitzar l'argumentari que es troba al capítol 1, "Que fan les persones defensores dels drets humans?", i la informació complementària d'aquesta fitxa temàtica.</p> <p>Sobretot, emfatitzant:</p> <ul style="list-style-type: none"> • El rol que desenvolupa una persona defensora, la seva tasca i el seu compromís amb la defensa i protecció dels drets humans. • El rol que poden tenir diverses persones, des d'un àmbit tan significatiu com el teatre, per defensar els drets humans i lluitar contra el racisme.

Informació complementària per al professorat

Què és la racialització?

L'any 1961, John Howard Griffin va publicar el llibre *Black like me*, on explicava la seva experiència viatjant durant sis setmanes per Louisiana, Mississipi, Alabama i Geòrgia. Viatjar com un senyor blanc pels estats del sud dels Estats Units significava que tenies preferència als seients dels autobusos, un espai millor als lavabos i l'opció de menjar als bons restaurants. Però Howard Griffin va fer aquell viatge després de passar per un tractament que li va enfosquir la pell. A ulls de la societat, va passar a ser un home negre, i se'l va tractar com es tractava els negres en aquella època: amb les pitjors condicions socials, econòmiques i polítiques.

D'entrada, totes les persones són racialitzades. Totes formem part d'alguna categoria racial o ètnica per la qual s'identifiquen davant la resta: blanques, negres, asiàtiques, gitanes... Persona racialitzada no és la forma políticament correcta de dir "negre", sinó una manera de descriure la categoria racial. Estrictament, una persona racialitzada és algú que rep un tracte favorable o discriminatori sobre la base de la categoria racial que la societat li atribueix. Dit d'una manera directa: les persones negres i blanques són igualment racialitzades, però la diferència és que, a partir d'aquí, les conseqüències dins la societat no són les mateixes per a les unes i les altres.

La racialització no només té a veure amb el color de la pell; també inclou factors com l'origen migrant, les maneres de parlar, els trets físics i un llarg etcètera. Varia en funció del context, i dona lloc a conseqüències diferents, com quan algunes revistes nord-americanes van etiquetar Antonio Banderas com un "actor de color" en identificar-lo erròniament com a llatí. La racialització és la causa del racisme i, juntament amb altres factors com el nivell econòmic o el gènere, entre d'altres, pot impactar amb una intensitat més greu en la persona afectada.

Tyrese Rice va ser un jugador del Futbol Club Barcelona de bàsquet a qui, una vegada, els agents van demanar la documentació perquè era a prop d'un cotxe esportiu. Era el seu esportiu, però per als agents era un negre a prop d'un cotxe de gamma alta, i sembla que això no ho podia tenir de manera lícita.

Al món occidental, podem veure com s'ha construït una societat en la qual totes les persones que no són blanques pateixen estereotips, prejudicis i estigmes amb què es justifiquen les discriminacions. Als Estats Units, les persones que pateixen el racisme s'anomenen "people of color". Dins d'aquesta categoria es troben les persones negres, llatines o asiàtiques, però no pas les blanques. Aquest és l'exemple més clar que hi ha per entendre a qui s'adreça el concepte de "persones racialitzades" tal com s'està fent servir ara de manera majoritària.

En conseqüència, què és el racisme?

El racisme no és un conjunt d'anècdotes, sinó un sistema que ens afecta socialment, políticament i econòmicament, sigui més, sigui menys. Es veu molt bé en el cas de les aturades injustificades per part de la policia a causa del color de pell o l'origen ètnic. Aquesta pràctica és present arreu del món. Un estudi de les universitats d'Oxford i València va evidenciar que, per cada vegada que la policia aturava una persona blanca sense motiu, a una negra se la parava set vegades. Als EUA, el problema és el mateix; tanmateix el més greu d'aquesta situació es que pot acabar en violència, com ara el cas de George Floyd.

Per al filòsof Frantz Fanon, el racisme és una jerarquia de superioritat i inferioritat del que és humà i de qui és subhumà o no humà, i que ha esdevingut una manera de dominar les poblacions que no es consideren blanques. Les persones que estan a dalt de la línia del que és humà (la zona del ser) es reconeixen socialment en la seva humanitat com a éssers humans amb subjectivitat i amb accés a drets humans/ciudadans/civils/laborals. Les perso-

nes per sota de la línia del que és humà (la zona del no ser) es consideren subhumanes o no-humanes, és a dir, la seva humanitat es qüestiona i, per tant, es nega.

Encara, la raça constitueix la línia divisòria que travessa i organitza les relacions d'opressió de classe, sexualitat i gènere a escala global. Es produeix una interseccionalitat de les relacions de dominació on s'entrecruen el criteri de raça, classe, sexualitat i gènere, concepte desenvolupat per les feministes negres (Crenshaw, 1991), i genera condicions específiques a les persones. A les persones que estan en la zona del ser els atorga privilegis, i a les que estan en la zona del no ser les invisibilitza, desvaloritza i violenta.

El racisme és estructural (sistèmic), perquè fa referència a les desigualtats arrelades en el funcionament en tot el sistema d'una societat que exclou un nombre considerable de membres de determinats grups d'una participació significativa en les institucions socials principals. Tal com explica la iniciativa Race Forward, el racisme sistèmic es pot manifestar de diverses maneres i tenir conseqüències en una infinitat de camps, com ara la bretxa de riquesa, l'ocupació, la discriminació en l'accés a l'habitatge, l'educació, la banca o salut pública, la vigilància del govern, l'empresonament, les detencions per drogues, les detencions migratòries, la mortalitat infantil, etc.

El racisme està a tot arreu i, fins i tot, pot ser institucional. El racisme institucional fa referència al biaix racial sistemàtic inferit en polítiques o lleis, així com a la seva pràctica (per exemple, sistemes d'aplicació i judicials). Aquest biaix pot ser explícit o implícit, i pot ignorar sistemàticament les necessitats de les persones.

A més, el racisme és un tipus de discriminació que fa referència a les representacions externes d'intolerància i discriminació entre persones. D'aquesta manera, el racisme s'interioritza perquè resideix al fur intern de cada persona a causa de la seva pertinença a la societat racista sistèmicament. Per exemple, quan un grup o una persona sent o expressa odi cap a altres per demostrar qualitats i característiques diferents, com ara el lloc de naixement, el color de la pell o l'idioma, entre d'altres. Entre les causes més típiques i comunes dels comportaments racistes es troba la por a allò que és diferent de les persones que no tenen por de mostrar-se com són. Les actituds racistes es manifesten envers persones que són d'un país diferent, per manca d'informació o per desconeixement del tema i per falses creences.

Quin impacte genera el racisme en la vida física i emocional de les persones?

Un informe de la revista mèdica britànica *The Lancet* l'any 2022 assenyala que els impactes biològics de la discriminació són un factor important de les desigualtats racials a la salut, en lloc de la diferència genètica, com sovint s'ha assumit. L'especialista en obstetrícia i ginecologia de la University College de Londres (UCL) Sujitha Selvarajah sosté que "la discriminació afecta la salut de moltes maneres, que sovint han estat difícils de mesurar perquè els efectes poden aparèixer a llarg termini. Tot i això, l'evidència planteja que els seus impactes biològics, directes i indirectes, són un factor rellevant de les iniquitats racials en la salut, en lloc de la diferència genètica, com sovint s'ha assumit". La doctora Sujitha també sosté que "en l'àmbit social, la discriminació racial és costosa i infligeix un trauma col·lectiu. Fem una crida al reconeixement del racisme i la xenofòbia com a factors determinants de la salut, com ja passa amb els factors polítics, socials i econòmics".

---

4 Bibliografia

Hernández Sánchez, Caridad. Racismo y educación: de la invisibilidad a la evidencia. Ediciones Complutense. Madrid 2012:

<https://eprints.ucm.es/id/eprint/48719/1/9788499381145.pdf>

